

**DIE VERNUWINGSKERKE VANUIT BAPTISTE
AGTERGROND EN HULLE ROL IN PRETORIA EN
OMGEWING : 'n KERKHISTORIESE STUDIE**

DEUR

JACOBUS MARTINUS JOUBERT DE WIT

VOORGELê TER VERVULLING VAN 'N DEEL
VAN DIE VEREISTES VIR DIE GRAAD

PHILOSOPHIAE DOCTOR

IN DIE

FAKULTEIT TEOLOGIE (AFDELING B)

DEPARTEMENT KERKGESKIEDENIS EN KERKREG

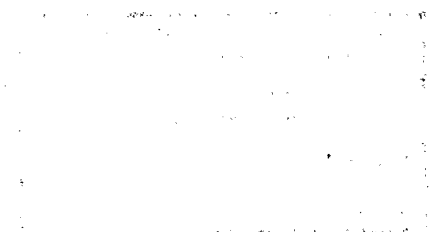
VAN DIE

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

PROMOTOR: PROF J W HOFMEYR

PRETORIA

OKTOBER 1999

**THE RENEWAL CHURCHES FROM A BAPTIST
BACKGROUND AND THEIR ROLE IN PRETORIA AND
THE PRETORIA REGION: A CHURCH HISTORICAL
STUDY**

BY

JACOBUS MARTINUS JOUBERT DE WIT

SUBMITTED AS PARTIAL FULFILMENT OF THE REQUIREMENTS FOR THE
DEGREE

PHILOSOPHIAE DOCTOR

IN THE

FACULTY OF THEOLOGY (SECTION B)

DEPARTMENT OF CHURCH HISTORY

AND CHURCH POLITY

AT THE

UNIVERSITY OF PRETORIA

PROMOTOR: PROF J W HOFMEYR

PRETORIA

OCTOBER 1999

'N WOORD VAN DANK

Jesus Christus my Verlosser, Saligmaker en Vriend aan wie al die eer en dank toekom. Sonder Hom sou ek dit nie kon of wou doen nie.

Professor J W Hofmeyr vir sy uiters vriendelike en bekwame leiding. Om onder hom te kon studeer was vir my 'n baie groot voorreg.

Die Universiteit van Pretoria en die Fakulteit Teologie vir alle hulp en bystand.

The Division for Social Sciences and Humanities of the National Research Foundation (NRF) for their financial assistance which is sincerely appreciated.

Die tere nagedagtenis van my Pa en Ma wat my altyd tot verdere studie aangemoedig en ondersteun het asook die voorreg wat ek gehad het om sulke wonderlike ouers te kon hê.

My vrou Daleen, my dogter Hentie-Marie en my seun Christie vir al hulle liefde, bystand en ondersteuning.

Die Deo Gloria Baptiste Kerk vir al hulle liefde en hulp op verskeie terreine.

Mev. Estelle van Dyk vir die vriendelike, bekwame en toegewyde wyse waarop sy die tikwerk behartig het.

Dr. Elize Lubbe vir haar vriendelike hulp met die proeflees.

Mnr. Johan (Baksteen) Coetzee vir die profesionele fotowerk.

OPSOMMING

DIE VERNUWINGSKERKE VANUIT BAPTISTE AGTERGROND EN HULLE ROL IN PRETORIA EN OMGEWING : 'n KERKHISTORIESE STUDIE

Pretoria is gestig as kerkplaas en het later die hoofsetel van die ou Zuid Afrikaansche Republiek geword. Die gebied in en rondom Pretoria was aanvanklik deur swartmense bewoon waar Mzilikazi dan ook 'n kraal op die huidige Meintjieskop gehad het waar die Uniegebou vandag geleë is. Feitlik elke bekende denominasie in Suid-Afrika se geskiedenis loop iewers deur Pretoria en as administratiewe hoofstad van eers die Unie van Suid-Afrika en die Republiek van Suid-Afrika en nog later die demokratiese Suid-Afrika is Pretoria se geskiedenis nou verbind aan al die hoofstroom denominasies in Suid-Afrika waaronder die Baptiste Kerk ingesluit is.

Die moderne Baptiste Kerk het sy ontstaan in Engeland gehad waar dit langs 'n Calvinistiese en Arminiaanse weg ontwikkel het. 'n Kontinuiteit tussen die Calvinistiese deel of die sogenaamde "Particular Baptists" en die Anabaptiste word deur resente navorsing uitgewys. Die Baptiste Kerk het intussen ook na die V.S.A. versprei waar dit vandag een van die grootste Protestantse denominasies is.

Die Baptiste Kerk kom via die Britse setlaars van 1820 en die Duitse setlaars na Suid-Afrika en uiteindelik ook na Pretoria waar 'n gemeente in 1889 gestig word. 'n Noue verband tussen C H Spurgeon en die Baptiste Kerk in Suid-Afrika bestaan op verskeie terreine.

Jan Hendrik Hofmeyr die regterhand van die eertydse Eerste Minister Genl. J C Smuts was 'n lid van die Baptiste Kerk in Pretoria en word een van die

vroegste Christelike anti-apartheidstemme in Suid-Afrika. Dit vind later weerklank in verskeie vernuwingskerke.

Die Charismatiese beweging begin wêreldwyd in tradisionele kerke waar mense die gawes van die Heilige Gees beoefen in kerke wat dit nog nooit gedoen het nie. Die beweging kom ook na Suid-Afrika en na Pretoria waar die “Hatfield Baptist Church” een van die bekendste vernuwingskerke in Suid-Afrika word. Onder Pastor Ed Roebert groei die kerk tussen 1962 en 1997 van 126 tot ongeveer 6 000 lidmate. Hatfield verlaat die Baptiste Unie in 1984. Hierdie vernuwingskerke sou uiteindelik geen onbeduidende rol op kerk, teologie en samelewing in die Pretoria-konteks uitoefen nie.

Uit Hatfield ontstaan vier vernuwingskerke, naamlik die Lewende Woord gemeente met Neville Norden as pastor, “Grace Baptist Church” met Samson Monageng as pastor, “Manna Ministries” met Allan Watt as pastor en die Deo Gloria Baptiste Kerk met Joep de Wit as pastor. ‘n Uitbreidingswerk van “Grace Baptist Church” is in ‘n plakkerskamp opgerig.

Vernuwingskerke wat binne die Baptiste Unie los van Hatfield ontstaan het, behels die “Mabopane Central Baptist Church” met Reuben Mamatsinya as pastor, die “Mount Carmel Baptist Church” met George Mataboge as pastor, die “Siloam Baptist Church” met Johannes Mashaba as pastor en die “Laudium Baptist Church” met Chin Reddy as pastor.

Verskeie van die swart pastors het baie gely onder die apartheidsregime en een het selfs in aanhouding as gevolg van politieke bedrywighede in die tronk die Bybel vir die eerste keer begin lees. Die vernuwingskerke vanuit Baptiste agtergrond is baie aktief in hulle sosiale omgewings.

Al die vernuwingsgemeentes funksioneer op Baptiste beginsels en die gawes van die Heilige Gees word op gebalanseerde wyse geleer en beoefen. Ook verskeie leerstellinge waaronder heiligmaking en soteriologiese en

eskatologiese sieninge is ondersoek asook moontlike bande met die sogenaamde "Toronto Blessing". 'n Duidelike onderskeid bestaan in hulle leer oor die Heilige Gees teenoor die van tradisionele Pinksterkerke. Die spreek in vreemde tale word nie as dié teken van die vervulling met die Heilige Gees gesien nie.

Die toekoms van die Baptiste Kerk in Suid-Afrika sal grootliks bepaal word deur die vernuwingsgesinde gemeentes. Hierdie vernuwingsgesinde gemeentes is vernuwingsgesind nie alleen in 'n teologiese sin nie, maar ook in 'n kulturele sin.

SUMMARY

THE RENEWAL CHURCHES FROM A BAPTIST BACKGROUND AND THEIR ROLE IN PRETORIA AND THE PRETORIA REGION: A CHURCH HISTORICAL STUDY

Pretoria was founded as a church farm and later became the capital of the old South African Republic. Black people first occupied the area in and around Pretoria where Mzilikazi had a kraal on Meintjieskop where the Union Building is situated today. Almost every mainline denomination in South Africa's history is connected with Pretoria and as the administrative capital of the former Union of South Africa and Republic of South Africa and the current democratic South Africa Pretoria's history is closely related to the mainline denominations, which includes the Baptist Church.

The modern Baptist church had its origin in England where it developed along a Calvinistic and Arminian line. Continuity between the Calvinistic segment or the so-called Particular Baptist and the Anabaptist movement is pointed out by recent research. The Baptist church also spread to the USA where it presently is one of the largest protestant denominations.

The Baptist church came to South Africa via the 1820 British Settlers followed by the German Settlers. A congregation was started in 1889 in Pretoria. A close relationship existed between C H Spurgeon and the Baptist Church in South Africa.

Jan Hendrik Hofmeyr the deputy of a former Prime Minister Genl. J C Smuts was a member of the Baptist church in Pretoria and is regarded as one of the earliest Christian anti-apartheid voices in South Africa. Some of his views were later found in many of the renewal churches.

The Charismatic movement started all over the world in traditional churches

where people exercised the gifts of the Holy Spirit in churches who never believed in the operation of the gifts of the Holy Spirit. The movement came to South Africa and also to Pretoria where the Hatfield Baptist Church became one of the most well known churches in the renewal in South Africa. Under pastor Ed Roebert the church grew from 126 members in 1962 to roundabout 6 000 members in 1997. Hatfield left the Baptist Union in 1984. Eventually these renewal churches played a very important role in the church, theology and the society as a whole in the Pretoria context.

Out of Hatfield four new renewal churches started, the Living Word Congregation with Neville Norden as pastor, the Grace Baptist Church with Samson Monageng as pastor, Manna Ministries with Alan Watt as pastor and the Deo Gloria Baptist Church with Joep de Wit as pastor. The extension work of Grace Baptist Church is situated in a squatter camp.

Renewal churches that started within the Baptist Union and not under the direct influence of Hatfield consisted of the Mabopane Central Baptist Church with Reuben Mamatsinya as pastor, the Mount Carmel Baptist Church with George Mataboge as pastor, the Siloam Baptist Church with Johannes Mashaba as pastor and the Laudium Baptist Church with Chin Reddy as pastor.

Several of the black pastors suffered a lot under the apartheid regime and one who was jailed for political activities for the first time in his life started to read the Bible while he was jailed. The renewal churches from a Baptist background are in the meantime very active in their social environments.

All the renewal congregations function on Baptist principals and the gifts of the Holy Spirit is taught and practised in a balanced way. Several doctrines like sanctification and soteriology and eschatological views were researched as well as possible links to the so-called Toronto blessing. A clear distinction consists in their doctrine concerning the Holy Spirit as against that of the

traditional Pentecostal churches. Speaking in tongues is not regarded as the sign of the infilling of the Holy Spirit.

The renewal churches will largely determine the future of the Baptist Church in South Africa. These churches are not only renewal churches in the theological sense but also in a cultural sense.

3. Kerkgeskiedskrywing in Suid Afrika.	36
3.1 Agtergrond.	36
3.2 Historiografiese tradisies in die Suider Afrikaanse konteks.	36
3.2.1 Die imperialistiese tradisie.	36
3.2.2 Sendingtradisie.	37
3.2.3 Nasionalistiese tradisie.	37
3.2.4 Ander tradisies in Suid Afrika.	37
4. Tendense in die kerkhistoriografie.	39
5. Interpretasie en beoordeling.	43

HOOFSTUK 2

DIE GESKIEDENIS VAN PRETORIA EN DIE HUIDIGE SITUASIE

1. Die Voortrekkers.	44
2. Die eerste swart bewoners.	46
3. Die stigting van Pretoria.	48
4. Verdere geskiedenis van Pretoria tot en met die Anglo-Boereoorlog.	58
4.1 President Burgers.	61
4.2 Anneksasie.	64
4.3 Kerklike situasie.	65
4.3.1. Die Nederduitsch Hervormde Kerk.	65
4.3.2. Die Nederduitse Gereformeerde Kerk.	67
4.3.3. Die Gereformeerde Kerk.	68
4.3.4. Die Metodiste Kerk.	68
4.3.5. Die Anglikaanse Kerk.	69
4.3.6. Die Rooms Katolieke Kerk.	69
4.3.7. Die Presbiteriaanse Kerk.	70
4.3.8. Die Joodse Sinagoge.	71
4. 4. President Paul Kruger.	71
5. Pretoria se eerste burgemeester.	76
6. Verdere geskiedenis.	77
7. Interpretasie en beoordeling.	80

HOOFSTUK 3

DIE ONTSTAANGESKIEDENIS VAN DIE BAPTISTE KERK

WÊRELDWYD

1. Die Anabaptiste.	82
2. Kontinuiteit tussen die Anabaptiste en Baptiste beweging.	89
3. Die "General Baptists".	92
4. Die "Particular Baptists".	95
5. Die Baptiste Kerk in Amerika.	98
6. Interpretasie en beoordeling.	101

HOOFSTUK 4

DIE BAPTISTE KERK IN SUID AFRIKA

1. Die Britse setlaars.	102
2. Die Duitse setlaars.	109
3. Die stigting van die Baptiste Unie.	112
4. Die "Baptist College".	116
5. Interpretasie en beoordeling.	119

HOOFSTUK 5

DIE BAPTISTE KERK IN PRETORIA

1. Die stigting van die eerste gemeente 1889.	121
2. Die Anglo-Boereoorlog.	126
3. Die invloed van C H Spurgeon in die Baptiste kerk in Suid Afrika
en Pretoria.	131
4. Interpretasie en beoordeling.	134

HOOFSTUK 6

JAN HENDRIK HOFMEYR, DIE BAPTISTE KERK EN APARTHEID

1. Geboorte en afkoms.	136
2. Akademiese prestasies.	138
3. Diskriminasie a.g.v. sy Baptiste kerklidmaatskap.	140

4. Anti-Semitisme.	141
5. Toetrede tot die politiek.	142
6. Man van beginsel in die stryd teen Apartheid.	143
7. Oorlog en voortsetting van die stryd teen Apartheid.	147
8. Einde van die pad.	153
9. Interpretasie en beoordeling.	155

AFDELING B

DIE VESTIGINGSGESKIEDENIS VAN VERNUWINGSKERKE IN PRETORIA

HOOFSTUK 7

DIE STIGTING VAN DIE CHARISMATIESE BEWEGING IN PRETORIA.

1. Die Charismatiese beweging wêreldwyd.	156
1.1 Die Pinksterbeweging.	156
1.2 Die Charismatiese beweging.	158
1.3 Die Charismatiese beweging in Suid Afrika.	162
1.4 Interpretasie en beoordeling.	165
2. Die ontstaan van die "Hatfield Baptist Church" en ontwikkeling tot 'n Charismatiese gemeente.	167
2.1 Voorgeskiedenis.	167
2.2 Pastor Ed Roebert se bediening.	168
2.3 Oorgang na 'n Charismatiese kerk	169
2.4 Verhouding met die Baptiste Unie.	170
2.5 Breuk met die Baptiste Unie.	171
2.6 Radikale verandering.	172
2.7 Samestelling.	172
2.8 "International Fellowship of Christian Churches".	174
2.9 Interpretasie en Beoordeling.	175

HOOFSTUK 8

ONTSTAANGESKIEDENIS VAN VERNUWINGSKERKE VANUIT HATFIELD.

1. Lewende Woord - Neville Norden.	177
1.1 Ontstaansgeskiedenis.	177
1.2 Multikulturele samestelling.	180
1.3 Interpretasie en beoordeling.	181
2. "Grace Baptist Church" - Samson Monageng.	185
2.1 Ontstaansgeskiedenis.	185
2.2 Multikulturele samestelling - beïnvloeding en benadeling deur die apartheidsstelsel.	189
2.3 Ekumeniese bedrywighede.	190
2.3.1 Verhouding met die Baptiste Unie.	190
2.3.2 Verhouding met ander charismatiese gemeentes.	190
2.3.3 Verhouding met ander tradisionele kerke.	190
2.4 Gemeenskapsbetrokkenheid.	190
2.5 Interpretasie en beoordeling.	191
3. "Manna Ministries" – Allan Watt.	194
3.1 Ontstaansgeskiedenis.	194
3.2 Multikulturele samestelling.	199
3.3 Ekumeniese bedrywighede.	201
3.3.1 Bande met Baptiste Unie.	201
3.3.2 Verhouding met ander vernuwingskerke.	202
3.3.3 Verhouding met ander Pinksterkerke.	202
3.3.4 Verhouding met gevestigde kerke.	203
3.3.5 Suid Afrikaanse Raad van Kerke.	203
3.3.6 Gemeenskapsbetrokkenheid.	204
3.4 Interpretasie en beoordeling.	204

4. Deo Gloria Baptiste Kerk.	206
4.1 Ontstaansgeskiedenis.	206
4.2 Interpretasie en beoordeling.	212

HOOFSTUK 9

ONTSTAANGESKIEDENIS VAN VERNUWINGKERKE VANUIT DIE BAPTISTE UNIE

1. "Mount Carmel Baptist Church"- George Mataboge.	215
1.1 Ontstaansgeskiedenis.	215
1.2 Die verhouding tussen die Baptiste Unie en die "Baptist Convention".	224
1.3 Multikulturele samestelling - beïnvloeding en benadeling deur die apartheidssisteem.	228
1.4 Ekumeniese bedrywighede.	230
1.4.1 Bande met die Baptiste Unie.	230
1.4.2 Verhouding met ander vernuwingskerke.	230
1.4.3 Verhouding met ander Pinksterkerke.	231
1.4.4 Verhouding met tradisionele kerke.	231
1.4.5 Suid Afrikaanse Raad van Kerke.	231
1.4.6 Gemeenskapsbetrokkenheid.	232
1.5 Interpretasie en beoordeling.	233
2. "Mabopane Central Baptist Church" - Reuben Mamatsinya.	234
2.1 Ontstaansgeskiedenis.	234
2.2 Multikulturele samestelling - beïnvloeding en benadeling deur die apartheidsisteem.	238
2.3 Ekumeniese bedrywighede.	239
2.3.1 Bande met die Baptiste Unie.	239
2.3.2 Verhouding met ander vernuwingskerke.	240
2.3.3 Verhouding met ander pinksterkerke.	240

2.3.4	Verhouding met tradisionele kerke.	240
2.3.5	Gemeenskapsbetrokkenheid.	240
2.4	Interpretasie en beoordeling.	243
3.	“Siloam Baptist Church” - Johannes Mashaba.	245
3.1	Ontstaansgeskiedenis.	245
3.2	Multikulturele samestelling - beïnvloeding en benadeling deur die apartheidsisteem.	247
3.3	Ekumeniese bedrywighede.	249
3.3.1	Bande met die Baptiste Unie.	249
3.3.2	Verhouding met ander vernuwingskerke.	249
3.3.3	Verhouding met ander Pinksterkerke.	250
3.3.4	Verhouding met die Suid Afrikaanse Raad van Kerke.	250
3.3.5	Gemeenskapsbetrokkenheid.	250
3.4	Interpretasie en beoordeling.	251
4.	“Laudium Baptist Church” - Rev. Chin Reddy.	253
4.1	Ontstaansgeskiedenis.	253
4.2	Uitreiking in “Lotus Gardens”.	256
4.3	Gemeenskapsbetrokkenheid.	257
4.4	Interpretasie en beoordeling.	258

AFDELING C

VERNUWINGSKERKE IN PRETORIA EN HUL TEOLOGIEë

HOOFSTUK 10

VERNUWINGSKERKE SE TEOLOGIESE BANDE MET BAPTISTE TEOLOGIEë

1.	Die wedergeboorte en doop van gelowiges.	260
2.	Die Bybel as finale gesag en die Goddelike Drie Eenheid.	263
3.	Die outonomie van die lokale gemeente.	264

4. Priesterskap van die gelowiges.	265
5. Die kongregasionalistiese regeringstelsel.	265
6. Kerk en staat.	268
7. Interpretasie en beoordeling.	269

HOOFSTUK 11

VERNUWINGSKERKE EN VERNUWINGSTELOGIE.

1. Die werk, vervulling en doping van die Heilige Gees.	271
2. Die gawes van die Heilige Gees.	271
2.1 Woord van wysheid.	271
2.2 Woord van kennis.	273
2.3 Gawe van geloof.	275
2.4 Genadegawes van gesondmaking.	276
2.5 Werkinge van kragte.	277
2.6 Profesie.	278
2.7 Onderskeiding van geeste.	281
2.8 Spreek in vreemde tale.	282
2.9 Uitleg van tale.	283
2.10 Interpretasie en beoordeling.	283

HOOFSTUK 12

ANDER VERNUWINGSKENMERKE

1. Voetewas.	285
2. Vas.	285
3. Barmhartigheidsdiens.	285
4. Gee van tiendes.	286
5. Interpretasie en beoordeling.	287

HOOFSTUK 13

TABOES

1. Definisie van Taboes.	289
1.1. Tabak.	289

1.2. Gebruik van alkohol.	290
1.3. Voorhuwelikse seks.	290
1.4. Dans.	291
1.5. Dobbelary.	292
1.6. Grimering.	292
1.7. Kleredrag.	293
1.8. Sondag- en Sabbatsontheiliging.	293
1.9. Egskeiding en hertrou.	293
1.10. Interpretasie en beoordeling.	294

HOOFSUK 14

SOTERIOLOGIESE EN ESKATOLOGIESE LERINGE

1. Die genadeverbond.	296
2. Uitverkiesing.	296
3. Die volharding van die heiliges.	297
4. Israel.	298
5. Die wegraping.	300
6. Interpretasie en beoordeling.	301

HOOFSTUK 15

VERLOSSING VAN DEMONIESE MAGTE

1. Demoniese werking vandag.	303
2. Verlossingsbediening.	304
3. Bloedlynvloeke.	305
4. Interpretasie en beoordeling.	306

HOOFSTUK 16

BANDE MET SOGENAAMDE TORONTO BLESSING

1. Oorsig van ontstaan.	307
2. Manifestasies.	307
3. Interpretasie en beoordeling.	311

AFDELING D

SAMEVATTING EN SLOTBEOORDELING

HOOFSTUK 17

SAMEVATTING EN SLOTBEOORDELING

1. Samevatting.	312
2. Slotbeoordeling.	326
2.1 Rol in die samelewing.	326
2.2 Afkoms en verhouding met pinksterteologie.	326
2.3 Stryd teen apartheid.	328
2.4 Kulturele verskille.	328
2.5 Verdere navorsing.	328
2.6 Toekomsvisie.	331
BRONNELYS	332
BYLAAG 1	345
BYLAAG 2	358
BYLAAG 3	361
BYLAAG 4	364
BYLAAG 5	367
BYLAAG 6	369
BYLAAG 7	372
BYLAAG 8	375
BYLAAG 9	378
BYLAAG 10	382
BYLAAG 11	385
BYLAAG 12	389
BYLAAG 13	392

FOTOS

- Foto – Nagmaal op Kerkplein	57
- Foto – President Paul Kruger	81
- Foto – C H Spurgeon	81
- Foto – Hoeksteen van die eerste gebou van “Central Baptist Church” gelê deur President S J P Kruger.	135
- Foto – Hoeksteen van die derde gebou van “Central Baptist Church” gelê deur J H Hofmeyr.	135
- Foto – “Hatfield Baptist Church” Suidstraat.	176
- Foto – Lewende Woord gemeente.	184
- Foto – “Grace Baptist Church”.	184
- Foto – Rev. Reuben Mamatsinya neem kruideniersware vir die straatkinders in ontvangs.	188
- Foto – Mev. Anna Matherije.	188
- Foto – Rev. Allan Watt predikant van “Manna Ministries”.	204
- Foto – Deo Gloria Baptiste Kerk.	205
- Foto – Frikkie Olivier – Selleier van Deo Gloria Baptiste Kerk.	205
- Foto - Ouderlinge P W Vorster en A K van Coller saam met die leraar van Deo Gloria Baptiste Kerk	213
- Foto – Rev. George Mataboge.	214
- Foto – Rev. Johannes Mashaba.	214
- Foto – Rev. Chin Reddy.	214
- Foto – ‘n Doopdiens in Deo Gloria Baptiste Kerk.	262